

STEINERHØYSKOLEN
Rudolf Steiner University College

Fag – og emneplan i Norsk 1

Steinerpedagogisk lærerutdanning med bachelorgrad (180 studiepoeng)

Innhold

Innledning	3
Målgruppe	3
Opptakskrav.....	3
Læringsutbytte	3
Oppbygging av faget.....	4
Faglige og didaktiske perspektiver i faget	4
Fagets arbeids- og undervisningsformer	6
Arbeidskrav.....	6
Vurderings-/eksamensformer	7
Norsk 1, emne 1	9
Læringsutbytte	9
Innhold	10
Arbeidskrav.....	10
Vurdering.....	10
Pensum	11
Norsk 1, emne 2	13
Læringsutbytte	13
Innhold	14
Arbeidskrav.....	14
Vurdering.....	15
Pensum	15
Norsk 1, emne 3	18
Læringsutbytte	18
Innhold	19
Arbeidskrav.....	19
Vurdering.....	20
Eksamensform	20
Pensum	21

Innledning

Temaene i Norsk 1 favner bredt, slik språket selv gjør. Språk er identitetsskapende og fellesskapsdannende, konkret og metaforisk, rytmisk-musikalsk og prosaisk, og det danner et avgjørende viktig grunnlag for læring. Språk er både fiksjonens og forskningens medium. Det er lærerens oppgave å skape en språkopplæring og et språkmiljø som åpner for alle elevers tilgang til, glede ved og mestring av språk i sin fulle bredde og dybde.

Skrive- og leseopplæringen i grunnskolen står sentralt, med spesiell vekt på begynnerundervisningen. Det arbeides med steinerpedagogisk teori og metode i dialog med andre didaktiske syn og aktuell forskning. For å utvikle kompetanse til flerfaglig arbeid, er det rom for prosjektarbeid i Norsk 1. Kunstfaglige øvelser bidrar til å utvikle studentenes skapende evner og legger grunnlag for metodemangfold i norskopplæringen.

Studentene opparbeider inngående undervisningskompetanse for norskopplæring i barnetrinnet og grunnleggende undervisningskompetanse for norskopplæring i ungdomstrinnet.

Språkopplæringen i grunnskolen har sin base i norskfaget, ikke minst i begynneropplæringen, men gjelder alle fag. I steinerpedagogisk opplæring er lærerens muntlige formidling av fortellinger og skildringer av natur og menneskelig utgangspunkt for samtale, spørsmål og refleksjon. Daglig muntlig arbeid med dikterisk språk hører også til i steinerpedagogisk praksis. Det muntlige arbeidet med språket er grunnlag for arbeidet med skriving, lesing og kunstfaglig arbeid. Lærerutdanningen skal gi studentene fagkunnskap, utvikle evne til fagdidaktisk refleksjon og metodisk innsikt for å kunne bruke denne undervisningsformen på varierte måter, tilpasset fag, alder, elevgruppe og den enkelte elevens behov. Skriving og lesing i alle fag er derfor et gjennomgående tema, sammen med litteratur og fortellerkunst, stemmebruk, dramatisering, språk og bevegelse.

Lærere skal kunne bruke språklige fenomener som utgangspunkt for elevers oppdagerevne og kreativitet, blant annet gjennom litteraturarbeid og grammatikkunnskap. Norsk som andrespråk inngår som et eget tema. Allsidige møter med og bruk av både nynorsk og bokmål blir vektlagt.

Målgruppe

Studenter som har fått opptak til Steinerpedagogisk lærerutdanning med bachelorgrad.

Lærere som ønsker videreutdanning.

Opptakskrav

Faget er obligatorisk og inngår i Steinerpedagogisk lærerutdanning med bachelorgrad.

Norsk 1, emne 1-3 (30 studiepoeng) danner grunnlag for opptak til Norsk 2, emne 4 (30 studiepoeng) på OsloMet i utdanningens 5. semester.

Eksterne søkere til Norsk 1 på Steinerhøyskolen må ha bestått lærerutdanning eller annen relevant grunnutdanning for undervisning i norsk steinerskole.

Læringsutbytte

Læringsutbyttet er nærmere beskrevet i emneplanene.

Oppbygging av faget

Norsk 1 (30 studiepoeng) er bygget opp av 3 emner à 10 studiepoeng. Minste kompetansegivende enhet for dette faget er 30 studiepoeng. Fagets oppbygging er som tabellen under viser:

Semester	Emnekode og emnenavn	Studiepoeng
Høst 1.studieår	Norsk 1, emne 1. Språk, tenkning, læring og kommunikasjon. Språk- og litteraturkunnskap. Fortellerstoff og fortellerøvelse.	10
Vår 1.studieår	Norsk 1, emne 2. Lytte og tale, skrive og lese. Estetiske arbeidsmåter. Norsk 1. – 4.klasse med vekt på begynneropplæring.	10
Vår 2.studieår	Norsk 1, emne 3. Lytte og tale, skrive og lese i alle fag. Norsk 5. – 7.klasse og 8.-10.klasse.	10

Faglige og didaktiske perspektiver i faget

Kunnskapsforankring

Studentene blir kjent med aktuell forskning i fagfeltet og tilegner seg kompetanse i å kunne vurdere, bruke og formidle relevante og oppdaterte forskningsresultater i møte med erfaringene fra steinerpedagogisk praksis.

Kunnskapsforankringen i norskfaget omfatter også en bredde av faglitterære tekster, fra klassikere til de nyeste bidrag, deriblant faglitteratur om steinerpedagogisk teori og erfaringskunnskap.

Norskfagdidaktikken i steinerpedagogisk praksis har distinkte kjennetegn som studentene skal bli godt kjent med og kunne vurdere og anvende i møte med annen didaktisk kunnskap, tradisjon og forskning. Dette gjelder skrive- og lesemetodikken, men også skjønnlitteraturens og muntlighetens plass og progresjonen gjennom grunnskoleårene.

Samlet sett skal studentenes møte med en bredde av forskning og fagkunnskap utvikle evne til nytenkning og kritisk refleksjon over egen praksis og refleksjon over den felles praksisen hver enkelt er en del av på sin skole.

Tilpasset opplæring

I Norsk 1 skal studentene få kunnskap om hvordan arbeidsmåter i norskfaget kan tilpasses fagets ulike temaer og ikke minst tilpasses elevenes alder, den sammensatte klassen og den enkelte eleven. I steinerpedagogisk teori og praksis legges vekt på varierte alderstilpassete språklige aktiviteter som er med på å bygge et læringsfellesskap på tvers av individuelle tilpassingsbehov. Praktisk-estetiske arbeidsmåter er viktige nøkler til tilpassing, og studentene møter og øver arbeidsmåtene på høyskolen og i undervisningspraksis. En utviklingsdidaktisk grunnsyn ligger til grunn for en opplevelsese- og handlingsrik vei fra muntlig til skriftlig språk, fra skriving til lesing, fra innlevelse til kritisk refleksjon. Dialog og fortelling er gjennomgående arbeidsmåter for tilpassing og er et sentralt perspektiv i det fellesskapsbaserte norskarbeidet.

Studentene får kunnskap om tilpasset opplæring innen forskjellige metodetradisjoner. De lærer å vurdere hvordan elevene utvikler seg i norskfaget. De tilegner seg kunnskap om og evne til å vurdere både kartleggingsverktøy og andre former for underveis- og sluttvurdering. I emne 3 har studentene et flerfaglig arbeidskrav om vurderingsformer knyttet til praksis.

Læringsmiljø i det mangfoldige klasserommet

Norskfaget er et kulturfag. Studentene skal tilegne seg kunnskap og ferdigheter som gjør dem i stand til å møte og forstå ulikhet og bruke mangfoldet som ressurs. Mangfold knytter seg til interesser og begavelser, men også kulturell bakgrunn, religion og verdimeslige tilknytninger, kjønn, seksualitet og funksjonalitet. Språkets betydning for identitetsdannelse blir tematisert. Studentene arbeider med spørsmål rundt språklig variasjon og mangfold, og de skal legge til rette for god læring for elever med norsk som andrespråk.

Samisk språk, kultur og litteratur er en viktig del av mangfoldet i det norske samfunnet, og kunnskap om dette er tema i emne 1 og 2 i Norsk 1.

Mangfoldsperspektivet blir vektlagt gjennom utvalget av tekstpensum i norskfaget og gjennom den tolkningskompetansen arbeidet med litteratur gir. Skjønnlitteraturens særlige evne til å styrke forestillingsevne og empati kommer inn som en viktig del av arbeidet med et godt læringsmiljø. Også arbeid med språk er relevant for arbeid med psykososialt læringsmiljø, blant annet gjennom å lære å kjenne etter og være bevisst om hvordan en selv og andre bruker språket.

Fagovergrepene temaer

Tale, lytte, skrive og lese er sentrale deler av norskfaget, men også av alle andre fag. Fagovergrepene perspektiver er derfor del av alle tre emner i Norsk 1, også i form av prosjektarbeid. I tillegg er norsk del av flerfaglige temaer som språk og læring, vurderingsformer, praktisk-estetiske læringsprosesser, begynneropplæring og praksisrettete oppgaver.

Estetiske arbeidsmåter

Estetiske arbeidsmåter er en viktig del av norskfaget og del av flere arbeidskrav. I emne 1 har muntlig fortelling en sentral plass. Studentene øver ferdigheter i fortellerkunst og blir kjent med fortellerkunst som metode for å inspirere elevene til eget kunstnerisk arbeid. I emne 2 utvides de estetiske arbeidsmåtene med maling, tegning, skriftforming og formtegnning. Språkforming, språk og bevegelse og dramaarbeid er del av emne 3. Skriveøvelser og utvikling av sammensatte tekster har en plass i alle emnene.

Se mer i emneplanene.

Digital kompetanse og mediekunnskap

Digital kompetanse og kunnskap om didaktisk bruk av digitale verktøy er integrert i arbeidsmåtene i faget.

Studentene skal bli kyndige ledere og ledsagere for elevenes utvikling av mediekompetanse. I norskfaget gjelder det særlig omgangen med forskjellige typer tekster og bilder. I Norsk 1 møter, skaper og vurderer studentene derfor ulike billed- og teksttyper, analoge og digitale.

Praksistilknytning

Studentenes arbeid med og erfaringer fra praksis, i norskundervisning spesielt og norsk som del av alle fag generelt, er del av undervisningen. Dessuten er flere av arbeidskravene i norsk knyttet til praksisoppgaver og –erfaringer.

Skikkethetsvurdering

Lærerutdanningsinstitusjoner har ansvar for å vurdere om studenter er skikket for læreryrket. Løpende skikkethetsvurdering foregår gjennom hele studiet og inngår i en helhetsvurdering av studentens faglige og personlige forutsetninger for å kunne fungere som lærer. En student som

utgjør en mulig fare for elevers liv, fysiske og psykiske helse, rettigheter og sikkerhet, er ikke skikket for yrket. Studenter som viser liten evne til å mestre læreryrket, skal så tidlig som mulig i utdanningen få melding om dette. De skal få råd og veiledning for å gjøre dem i stand til å oppfylle kravene om lærerskikkethet eller få råd om å avslutte utdanningen. Beslutninger om skikkethet kan fattes gjennom hele studiet.

Se Steinerhøyskolens nettsted for mer informasjon om skikkethetsvurdering.

Fagets arbeids- og undervisningsformer

Arbeids- og undervisningsformene i norskfaget integrerer de faglige og didaktiske aspektene i en kombinasjon av forelesning, gruppearbeid og individuelt arbeid. Øvelse av ferdigheter er sentral arbeidsmåte i alle emnene. Studentene vil få variert erfaring med presentasjon, respons og faglig refleksjon. Praktisk-estetiske arbeidsformer og digitale verktøy blir brukt i egen tekstskaping, presentasjoner og tilegning av fagstoff. Studentene vil også få erfaring med og innsikt i hvordan de kan bruke ulike praktisk-estetiske arbeidsmåter og medier på måter som fremmer faglig progresjon, blant annet ved å tolke, vurdere og produsere ulike typer sammensatte tekster.

Arbeidskrav

Arbeidskrav skal være levert/utført innen fastsatt(e) frist(er). Arbeidskrav kan inkludere fremføringer og muntlig/skriftlig respons på andres arbeidskrav. Nærmere retningslinjer gis i de ulike emneplanene.

Gyldig fravær dokumentert med for eksempel sykemelding, gir ikke fritak for å innfri arbeidskrav. Studenter som på grunn av sykdom eller annen dokumentert gyldig årsak ikke leverer/utfører arbeidskrav innen fristen, kan få forlenget frist. Frist for ny innlevering av det aktuelle arbeidskravet bestemmes av faglærer i hvert enkelt tilfelle.

Arbeidskrav vurderes til "Godkjent" eller "Ikke godkjent". Studenter som leverer/utfører arbeidskrav innen fristen, men som får vurderingen "Ikke godkjent", har anledning til inntil to nye innleveringer. Studenten må da selv avtale ny innlevering av det aktuelle arbeidskravet med faglærer. Studenter som ikke leverer/utfører arbeidskrav innen fristen og som ikke har dokumentert gyldig årsak, får ingen nye forsøk.

Arbeidskrav omfatter også krav om tilstedeværelse. Arbeidet med fagdidaktikk vektlegger handlingskompetanse og estetiske arbeidsmåter. Dette forutsetter samhandling med andre studenter og faglærere om sentrale utfordringer i faget, vurdering av undervisning og undervisningsøvelser. Denne delen av en lærers handlingskompetanse kan ikke tilegnes kun ved lesing, men må opparbeides i reell dialog og ved tilstedeværelse i undervisningen. Det kreves derfor oppmøte på minimum 80 % i alle emner. Ved fravær utover 20 %, og inntil 40 %, vil det gis kompensatorisk arbeid som kan inkludere krav om oppmøte. Form og omfang bestemmes av faglærer. Ved fravær utover 40 % vil studenten trekkes fra eksamen i emnet. Gyldig fravær dokumentert med for eksempel sykemelding, gir ikke fritak for kravet om deltakelse og eventuelt kompensatorisk arbeid.

Nærmere informasjon om arbeidskrav finnes i den enkelte emneplan.

Vurderings-/eksamensformer

Sem.	Emnekode og emnenavn	Sp.	Vurderings-/eksamensform	Vurderingsuttrykk	Sensor
1.sem	XXXX Norsk 1, emne 1	10	Individuell mappe-eksamen	Bestått – Ikke bestått	To interne sensorer
2.sem	XXXX Norsk 1, emne 2	10	Individuell mappeeksamen	A-F	To interne sensorer
4.sem	XXXX Norsk 1, emne 3	10	Deleksamen 1: Individuell digital mappe Deleksamen 2: Individuell skriftlig hjemmeeksamen	A-F A-F	Intern og ekstern sensor Intern og ekstern sensor

Samlet vurdering

Avsluttende vurdering i Norsk 1 (30 studiepoeng) blir gitt når emne 1, emne 2 og emne 3 er gjennomført med bestått karakter. Emnene 2 og 3 blir vurdert likt ved samlet karakter.

Vurderingskriterier

Vurderingskriterier for Norsk 1, emne 1, emne 2 og emne 3

Symbol	Benevnelse	Kvalitativ beskrivelse for eksamen
A	Fremragende	Arbeidet viser fremragende kunnskaper og ferdigheter innenfor kompetanseområdene i faget. Det vitner om fremragende evne til faglig refleksjon og selvstendig tenkning. Arbeidet er særdeles godt og korrekt formulert språklig.
B	Meget god	Arbeidet viser meget gode kunnskaper og ferdigheter innenfor kompetanseområdene i faget. Det vitner om meget god evne til faglig refleksjon og selvstendig tenkning. Arbeidet er meget godt og korrekt formulert språklig.
C	God	Arbeidet viser gode kunnskaper og ferdigheter innenfor kompetanseområdene i faget. Det vitner om god evne til faglig refleksjon og selvstendig tenkning. Arbeidet er godt og korrekt formulert språklig.
D	Nokså god	Arbeidet viser begrensede kunnskaper og ferdigheter innenfor kompetanseområdene i faget. Det vitner om begrenset evne til faglig refleksjon og selvstendig tenkning. Arbeidet er delvis godt og korrekt formulert språklig.

E	Tilstrekkelig	Arbeidet tilfredsstillende minimumskravene til kunnskaper og ferdigheter innenfor kompetanseområdene i faget. Det vitner av og til om evne til refleksjon og selvstendig tenkning. Arbeidet tilfredsstillende minimumskravene til god og korrekt språklig fremstilling.
F	Ikke bestått	Arbeidet viser utilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter innenfor kompetanseområdene i faget og/eller arbeidet tilfredsstillende ikke minimumskravene til god og korrekt språklig fremstilling. Evne til refleksjon og selvstendig tenkning kommer ikke til uttrykk.

Vurderingskriterier ved bruk av eksamensuttrykkene Bestått – Ikke bestått: **Bestått:** Tilsvarende kriteriene for karakterene A-D. **Ikke bestått:** Tilsvarende kriteriene for karakterene E-F

Rettigheter og plikter ved eksamen

Rettighetene og pliktene til eksamenskandidaten går frem av forskrift om studier og eksamen ved Steinerhøyskolen. Forskriften beskriver blant annet vilkår for ny/utsatt eksamen, klageadgang og hva som blir regnet som fusk ved eksamen.

Norsk 1, emne 1

Emnekode og emnenavn	Norsk 1, emne 1. Språk, tenkning, læring og kommunikasjon. Språk- og litteraturkunnskap. Fortellerøvelse.
Engelsk emnenavn	<i>Norwegian 1, subject 1.</i>
Studieprogrammet emnet inngår i	Steinerpedagogisk lærerutdanning med bachelorgrad
Studiepoeng	10
Semester	Høst, 1.studieår
Undervisningsspråk	Norsk

Læringsutbytte

Etter fullført Norsk 1, emne 1 har studenten følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap

Studenten

- har kunnskap om språket i bruk, særlig semantikk, muntlighet og fortelling
- har kunnskap om steinerpedagogikkens didaktikk og metodikk i norskfaget
- har grunnleggende kunnskap om barne- og ungdomslitteratur
- har kunnskap om språket som system
- har grunnleggende kunnskap om barns språkutvikling
- har kunnskap om betydningen av barns billedskapende evner
- har grunnleggende kunnskap om språklig identitet, norsk som andrespråk og flerspråklig praksis

Ferdigheter

Studenten

- kan bruke kunnskap om språk og språkutvikling i språkstimulerende arbeid og begrunne fagdidaktiske valg som kan fremme god språkutvikling hos elever
- kan bruke kunnskap om fortelling til formidling og dialog og i arbeid med å styrke forestillingsevne og empati hos elever
- kan bruke kunnskap om barne- og ungdomslitteratur i planlegging og gjennomføring av tilpasset norskopplæring
- mestrer skriftlig nynorsk og bokmål

Generell kompetanse

Studenten

- kan legge til rette for at elevene utvikler og videreutvikler grunnleggende språkferdigheter
- kan planlegge og gjennomføre norskundervisning i sentrale språklige emner og gjøre greie for elevtilpassete fagdidaktiske valg

Innhold

I emne 1 får studentene inngående kunnskap om språket som system, grammatikk, og om språkets betydning for tenkning og læring. Språksyn i antroposofisk faglitteratur, kontrasterende språksyn og steinerpedagogisk språkdidaktikk blir drøftet. Det muntlige språket som basis for skriftspråkferdigheter blir tematisert, og studentene får også god kunnskap om språket som redskap for kommunikasjon og identitetsdanning, blant annet gjennom å arbeide med fortelling og dialog.

Øvelser i fortellerkunst gir innsikt i og erfaring fra hvordan den muntlige formidlingen i steinerpedagogikken endres og utvikles i løpet av grunnskolen og danner et viktig grunnlag for elevenes eget arbeid med fagene.

Som del av en grunnleggende kunnskap om barne- og ungdomslitteratur arbeider studentene med litteratur som kilde til billedskapende evner, empati og kulturkompetanse hos elevene.

Arbeidskrav

Arbeidskravene må være godkjent for at studentene skal kunne avlegge eksamen i norsk. Se fagplandelen ovenfor for nærmere informasjon om krav til innlevering og vilkår ved manglende innlevering.

Muntlig fortelling

Muntlig fortelling i grupper. Studentene skal gi hverandre tilbakemelding i henhold til avtalte kriterier. Studentene skal også fremføre fortellingen for elever i høstsemesteret og skrive en skriftlig oppgave om erfaringen med dette. Formålet med arbeidskravet er å lære og få erfaring med bruken av en sentral steinerpedagogisk arbeidsmåte.

Språk og læring

En flerfaglig gruppeoppgave i samarbeid med pedagogikk og elevkunnskap og matematikk på 6000 ord +/- 10 % om språk og læring, med påfølgende muntlig gruppefremføring på 10-15 minutter. Formålet med arbeidskravet er trening i observasjon og utvikling av kompetanse i å tolke observasjoner med utgangspunkt i teoretiske perspektiver. Innholdet i arbeidskravet er basert på observasjoner i praksis og relevant faglig teori.

Skriftlige oppgaver

Tre individuelle skriftlige oppgaver skrevet på nynorsk på 700 ord +/- 10 % knyttet til språkutvikling, barne- og ungdomslitteratur og arbeid med grammatikk. Formålet er å utvikle nynorsk skrivekompetanse og å reflektere over aktuelt fagstoff.

Vurdering

Eksamensform

Individuell mappe-eksamen. Tekstene knyttet til arbeidskravene inngår i mappen, i tillegg til mindre tekster fra undervisning og pensumstoff etter nærmere avtale.

Målform: Nynorsk og bokmål

Hjelpemiddel til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt brukt.

Sensorordning

To interne sensorer. Tilsynssensor er tilknyttet emnet i henhold til Steinerhøyskolens retningslinjer.

Vurderingsuttrykk

Bestått / Ikke bestått.

Ny/utsatt eksamen

Ny/utsatt eksamen blir arrangert som ved ordinær eksamen.

Pensum

Teoripensum

Aksnes, L.M. (2007). *Tid for tale – munnleg norsk i skolen*. Oslo: Cappelen Akademisk. Utdrag: s. 9-16, 113-144 (35 s.).

Birkeland, T. & Mjør, I. (2012) *Barnelitteratur – sjangrar og teksttypar* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademiske. Utdrag: Kap. 2. (13 s.).

Bjørneboe, J. (1977) Barn og eventyr. I *Tidsskriftet Steinerskolen*, 1977, nr. 2. (5 s.).

Hauch, S. (2008). Historiefortelling i børnehaven. I: *Tidsskriftet Steinerskolen*, 2008. nr. 2. (4 s.).

Hertzberg, F. & Penne, S. (2015). *Muntlige tekster i klasserommet* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget. Utdrag: Kap. 3, 4 og 9. (27 s.).

Iversen, H. M., Otnes, H. & Solem, M. S. (2011). *Grammatikken i bruk* (3. utg.) Oslo: Cappelen Damm Akademisk. Utdrag: Kap. 8 (16 s.).

Jansson, B. K. & Traavik, H. (Red.) (2014) *Norsk boka 2*. Oslo: Universitetsforlaget. Utdrag: kap. 2 – 3 (50 s.).

Karsrud, F. T. (2013). *Muntlig fortelling i norskfaget. En vei til tekst- og tolkningskompetanse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk (120 s.).

Karsrud, F.T. (2014) *Muntlig fortelling i barnehagen. En vei til danning, livsmot og literacy*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk (side 5 – 111) (106 s.).

Lindholm, D. (2004). Vi lytter oss inn i grammatikken. I: *På menneskevei*. Oslo: Antropos. (s.136-143). (8 s.).

Pollan, B. (1997). *Samiske beretninger*. Oslo: Aschehoug. Utdrag: Forord s. 15-40. (26 s.).

Stabel, A.-M. (2008). Si mer, tal som regn. I *Tidsskriftet Steinerskolen* 2008, nr. 2 (6 s.).

Steiner, R. (1924). *Kunsten å undervise*. Utdrag: første del av 4.foredrag (5 s.).

Tellmann, M. (2016). Fortelling – alle fags mor. I *Tidsskriftet Steinerskolen* 2016, nr. 4 (4 s.).

Theil, R. (2015). Semantikk. I R. Theil, B. Ø. Thorvaldsen & I. Tonne. *Språk i skolen. Grammatikk, retorikk, didaktikk*. Bergen og Oslo: Fagbokforlaget. s. 80-104 (24 s.).

Traavik, H. & Jansson, B.K. (red.) (2015). *Norsk boka 1*. Oslo: Universitetsforlaget. Utdrag: kap. 5 – 9 (90 s.).

Zimmermann, H. (2006). *Dør språket? Hvordan ordet kan belives*. Utdrag: kap. 1 (26 s.).

Teoripensum, totalt: 565 sider

Tekstpensum

To romaner som tematiserer barndom og oppvekst.

Et avtalt utvalg eventyr, sagn og myter fra nordisk, samisk og europeisk kultur og fra ikke-vestlige kulturer.

Referanselitteratur

Læreplan for steinerskolen, Norsk <http://www.steinerskole.no/wp-content/uploads/2015/09/Læreplan-for-steinerskolene-2007-grunnskolen>

Læreplan i norsk. <http://www.udir.no/kl06/NOR1-05>

Thaulow, H., G. V. Alsos og A. Nicolaisen, (red.) (2016). *Fra Askeladden til Einstein – Kunnskap i sammenheng*. Steinerskoleforbundet (182 s.).

Bokmålsordboka og Nynorskordboka på nett: <http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>

Iversen, H. M., Otnes, H. & Solem, M. S. (2011). *Grammatikken i bruk* (3. utg.) Oslo: Cappelen Damm Akademisk. Oppslagsdel s. 245–306.

Pettersen, T. (2015). *Skriv. Fra idé til fagoppgave*. Oslo: Gyldendal.

Norsk 1, emne 2

Emnenavn	XXXX Norsk 1, emne 2. Lytte og tale, skrive og lese. Norsk 1. – 4.klasse med vekt på begynneropplæring. Estetiske arbeidsmåter.
Engelsk emnenavn	<i>Norwegian 1, subject 2</i>
Studieprogrammet emnet inngår i	Steinerpedagogisk lærerutdanning med bachelorgrad
Studiepoeng	10
Semester	Vår, 1.studieår
Undervisningsspråk	Norsk

Læringsutbytte

Etter fullført emne Norsk I, emne 2 har studenten følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap

Studenten

- har omfattende kunnskap om barns språkutvikling
- har kunnskap om overgangen barnehage-skole og overgangen 1.-2.klasse i henhold til læreplaner
- har bred kunnskap om metoder i den første skrive- og leseopplæringen
- har kunnskap om praktisk-estetiske arbeidsmåter i begynneropplæringen
- har kunnskap om et utvalg skjønnlitterære tekster i forskjellige sjangrer for barn
- har kunnskap om fortellestoffet i steinerskolen
- har kunnskap om språklig identitet, norsk som andrespråk og flerspråklig praksis for 1. - 4.klasse
- har kunnskap om kartleggingsprøver, læremidler og vurderingsmåter for 1. – 4.klasse

Ferdigheter

Studenten

- kan bruke kunnskap om språk og språkutvikling i språkstimulerende arbeid og gjøre rede for fagdidaktiske valg som skal fremme muntlig og skriftlig språkutvikling for elever i 1.-4. klasse
- kan planlegge, gjennomføre og evaluere elev- og classesamtaler
- kan bruke kunnskap om ulike tekster og sjangrer i arbeid med muntlig og skriftlig norskarbeid i alle fag
- kan bruke ulike metoder i den første skrive- og leseopplæringen og legge til rette for mangfoldige språklige erfaringer i klassefelleskapet
- kan tilpasse undervisningen for elever med ulik bakgrunn og varierende ferdigheter i norsk
- kan vurdere ulike norskfaglige læremidler, kartlegge og vurdere lese- og skriveferdigheter og gi læringsfremmende respons til alle elever
- kan gjenkjenne tegn på lese-, skrive- og språkvansker
- mestrer skriftlig nynorsk og bokmål

Generell kompetanse

Studenten

- kan legge til rette for at elevene utvikler og videreutvikler grunnleggende språkferdigheter og blir tekstkyndige språkbrukere som kan delta aktivt i klasserommet og på andre sosiale arenaer
- kan planlegge og gjennomføre klassebasert norskundervisning i sentrale emner og gjøre greie for elevtilpassete fagdidaktiske valg
- kan vurdere egen praksis med gjeldende læreplaner, fagkunnskap og fagdidaktisk innsikt som grunnlag

Innhold

I emne 2 arbeider studentene særlig med begynneropplæringen og praktisk-estetiske arbeidsformer. Undervisningen knytter linjer tilbake til og utdyper det grunnleggende språkperspektivet i emne 1. Barns språkutvikling blir grundig behandlet, og studentene får kunnskap om arbeid for å støtte og styrke utviklingen av et rikt muntlig språk i barnehage og skole. Overgangen fra barnehage og skole blir tematisert. Overgangen fra 1. til 2.klasse blir behandlet. I steinerpedagogikken er 1.klasse et år for muntlig språk i alle sine uttrykksformer, mens den formelle skriftspråkopplæringen starter i 2.klasse. Emne 2 gir kunnskap om denne steinerpedagogiske, langsomme veien til skriftspråkmestring i møte med annen kunnskap og forskning.

Begynnerundervisning i skriving og lesing er det sentrale kunnskapsstoffet i emne 2. Studentene arbeider med kunnskapsstoff og forskingsresultater fra flere pedagogiske metodetradisjoner, Praktisk-estetiske arbeidsmåter i den steinerpedagogiske metodikken behandles og praktiseres: maling, tegning, formtegnning, bevegelse, dramaøvelser, musikk, poesi.

Øvelser i fortellerkunst fortsetter og utvides med kunnskap om sjangrene eventyr, fabler, legender og myter, som er del av steinerskolens læreplan for 1.-4.klasse.

Arbeidskrav

Arbeidskravene må være godkjent for at studentene skal kunne avlegge eksamen i norsk. Se fagplandelen ovenfor for nærmere informasjon om krav til innlevering og vilkår ved manglende innlevering.

Flerfaglig arbeid med begynneropplæring

En flerfaglig skriftlig og muntlig gruppeoppgave om begynneropplæring på 6000 ord +/- 10 % i samarbeid med pedagogikk og elevkunnskap og matematikk. Den muntlige framføringen skal ha praktisk-estetiske elementer og ha et omfang på 10-15 minutter.

Formålet med oppgaven er at studenten skal få kunnskap om kompetansen elevene har i matematikk og norsk ved skolestart, og å få kunnskap om betydningen av arbeid med relasjoner i klasserommet. Videre skal studentene erfare betydningen av praktisk-estetiske arbeidsformer i begynneropplæringen.

Dersom den skriftlige delen ikke blir godkjent, kan arbeidet forbedres og leveres inntil to ganger til. Dersom studentene ikke møter til den muntlige framføringen, eller denne ikke blir godkjent, kan de etter nærmere vurdering få en ny mulighet til å presentere.

Portal i fortellerkunst

Portaloppgaven er individuell. Den inneholder en skriftlig del og en praktisk muntlig del. Studenten velger en fortelling hun/han vil benytte i en pedagogisk situasjon, skriver om fortellingen, hvordan de

har arbeidet med den og begrunner hvorfor den passer for den aktuelle gruppen. Studenten forteller i plenum historien hun/han har skrevet om.

Formålet med oppgaven er å kunne begrunne valg og bruk av fortelling og å kunne fortelle levende, billedrikt og uavhengig av å benytte tekst.

Språk, rytme og bevegelse

Studentene presenterer i grupper en 10 – 15 minutters økt slik det daglige fellesarbeidet i en småklasse kan gjøres, Økten skal inneholde rim, regler og dikt, samt musiske og rytmiske elementer og bevegelse med dramapedagogiske innslag, Planen for økten leveres skriftlig.

Formålet med oppgaven er at studentene skal få prøve ut forskjellige måter å arbeide på som skal fremme språklig glede og bevissthet i begynneropplæringen og øve planlegging og gjennomføring av arbeidsformer for småtrinnet.

Vurdering

Eksamensform

Individuell skriftlig mappeeksamen. Studentene leverer en mappe med et nærmere angitt utvalg av metodeøvelser, skriftformingsøvelser, formtegningsøvelser, akvareller og tegninger knyttet til norsk i 1. – 4.klasse. Studenten skriver en metodisk oppgave på 2000 ord +/- 10 % om arbeidene i mappen, knyttet til steinerpedagogiske arbeidsmåter.

Målform: Valgfritt

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler kan benyttes.

Sensorordning

To interne sensorer. Tilsynssensor er tilknyttet emnet i henhold til Steinerhøyskolens retningslinjer.

Vurderingsuttrykk

Den graderte karakterskalaen blir brukt. A – E for bestått og F for ikke bestått eksamen.

Ny/utsatt eksamen

Ny/utsatt eksamen blir arrangert som ved ordinær eksamen.

Pensum

Teoripensum

Brierley, D.L. (2012). *The Art of Handwriting*. Fundacion Botin Creativity Group (4 s.).

Bjørneboe, J. (1953). Det gamle testamente og det enkelte barn. *Tidsskriftet Ny skole* 1953/4 (4 s.).

Bøyesen, L. (2008). Lese- og skriveopplæring i et tospråklig perspektiv. I *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag (28 s.).

Couppé, H. (1997). *Bokstaver, musikk og bevegelse. Bok 1 og 2*. Oslo: Yrkeslitteratur (23 s.)

- Dühnfort, E. (2006). *Begynnerundervisning i skriving og lesing i steinerskolen*. Oslo: Steinerhøyskolen (52 s.)
- Embrey-Stine, L. & Schubert, E. *Form Drawing Grades One through Four*. Fair Oaks: Rudolf Steiner College Press 1999. Utdrag: s. xx – xx (31 sider).
- Hekneby, G. (2005). *Elevers håndskrift. Skriftforming i grunnskolen*. Oslo: Universitetsforlaget (70 s.)
- Herrlin, K. & Lundberg, I. (2008). *God leseutvikling, Kartlegging og øvelser*. Oslo: Cappelen Damm (68 s.).
- Håland, A. (Red.). (2005). *Leik og læring. Grunnleggjande lese- og skriveopplæring på 1. trinn*. Stavanger: Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning. (31 s.).
- Kaldestad, P. O. & Knutsen, H. (2006). *Diktboka. Om arbeid med poetiske tekstar i skolen*. Oslo: Landslaget for norskundervisning: Cappelen akademisk. Utdrag: Kap. X-X (30 s.)
- Lindholm, D. (2004). Eventyret ender lykkelig. Fabel og fantasi. Hva med Det gamle testamentet. I *På menneskevei*. Oslo: Antropos. (35 s.).
- Lindholm, D. (2004). Vokaler og konsonanter. I *På menneskevei*. Oslo: Antropos. (15 s.).
- Lindholm, D. (1987). *Innsyn i nordiske gudesagn*. Oslo: Grøndahl Dreyer. (Utdrag: 40 s.).
- Mathisen, A. (1995). Hvorfor norrøn mytologi? - Humor og tragedie som livselement. I: *Tidsskriftet Steinerskolen nr. 4, 1995*. (4 s.).
- Röh, C-P. (2017). Individuality Today. Storytelling as a Challenge for the Future. I. *Pedagogical Section at the Goetheanum. Journal, Christmas 2017, No. 62*. s. 19 – 23. (4 s.).
- Solheim, R & Aasen, A. J. (2011). Rettleidd lesing. Ei ramme for den første leseopplæringa. I *Norsklæreren* nr 4. 2011. (10 s.).
- Steinerskoleforbundet, kartleggingsgruppen (2011). *Steinerpedagogiske basisgjennomganger for 1., 3 og 4.klasse*.
- Sæbø, A. B. (2016). *Drama som læringsform*. Oslo: Universitetsforlaget. Utdrag: Kap. 2, s. 23 – 36 g Kap. 14, s. 205 -254 (62 s.).
- Sällström, P. (1996). *Goethes färglära*. Järna: Kosmos. Utdrag: s.11-81 (70 s.).
- Tellmann, M. (2010). Fortelling og empati. I: *Tidsskriftet Steinerskolen*, 2010, nr. 4. (3. s.).
- Tin, Mikkel B. (2007). *De første formene. Folkekunstens abstrakte formspråk*. Oslo: Novus forlag (Utdrag, 20 s.).
- Thaulow, H. (2016). *Levende linjer - Levende tanker. Formtegningsøvelser i grunnskolen*. Utdrag: s.6-19. Oslo: Antropos forlag (13 s.).
- Traavik, H. og Alver, V.R. (2008). Språklig bevissthet: Brua til skriftspråket. I: *Skrive- og lesestart*. Bergen: Fagbokforlaget. (11 s.).
- Traavik, H. & Jansson, B. K. (Red.) (2013) *Norsk boka 1*. Oslo: Universitetsforlaget. Utdrag: Kap. 1-4 og 10 (101 s.).
- Weisser, H. 2011. Muntlighetens muligheter I. H. Weisser, *Folkevisenes fortellinger. Helter – Helgener – Hverdagens hendelser* (s. 121-135). Oslo: Olifant Forlag. (14 s.).

Teoripensum, totalt: 743 sider.

Tekstpensum

Et avtalt utvalg eventyr, fabler, legender og myter.

Minst femten dikt av forskjellige forfattere.

Minst seks rim og regler.

Fire billedbøker.

To filmatiserte og/eller digitaliserte tekster.

To elevtekster skrevet av elever på småtrinnet.

To lærebok/lesebok-tekster.

Referanselitteratur

Læreplan for steinerskolen, Norsk <http://www.steinerskole.no/wp-content/uploads/2015/09/Læreplan-for-steinerskolene-2007-grunnskolen>

Læreplan i norsk. <http://www.udir.no/kl06/NOR1-05>

Bokmålsordboka og Nynorskordboka på nett: <http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>

Høigård, Anne (2013). *Barns språkutvikling – muntlig og skriftlig*. (3. utg.) Oslo: Universitetsforlaget

Pettersen, T. (2015). *Skriv. Fra idé til fagoppgave*. Oslo: Gyldendal.

Norsk 1, emne 3

Emnekode og emnenavn	XXXX Norsk 1, emne 3. Lytte og tale, skrive og lese i alle fag. Norsk 5. – 7.klasse og 8.-10.klasse. Språkforming og dramaarbeid.
Engelsk emnenavn	<i>Norwegian 1, subject 3</i>
Studieprogrammet emnet inngår i	Steinerpedagogisk lærerutdanning med bachelorgrad
Studiepoeng	10
Semester	Vår, 2.studieår
Undervisningsspråk	Norsk

Læringsutbytte

Etter fullført emne har studenten følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap

Studenten

- har bred kunnskap om metoder i den andre lese- og skriveopplæringen
- har kunnskap om hva som kjennetegner muntlige, skriftlige og multimodale tekster, på nynorsk og bokmål, i ulike sjangrer og medier
- har kunnskap om hvordan ulike undervisningsfag fag åpner for muntlig og skriftlig språkarbeid
- har kunnskap om et utvalg skjønnlitterære tekster i ulike sjangrer og medier, med vekt på litteratur for barn og unge
- har kunnskap om språklig identitet og litteratur for barn og unge som tematiserer språklig og kulturell identitet
- har kunnskap om kartleggingsprøver, nasjonale prøver og læremidler for 5.-7. trinn, både digitale og andre
- har kunnskap om lese-, skrive- og språkvansker
- har kunnskap om overgangen barnetrinn – ungdomstrinn
- har grunnleggende kunnskap om norskfaget i steinerskolens ungdomstrinn

Ferdigheter

Studenten

- kan bruke kunnskap om språk og språkutvikling i språkstimulerende arbeid og begrunne fagdidaktiske valg som skal fremme muntlig og skriftlig språkutvikling i alle fag for elever på mellomtrinnet
- kan planlegge, gjennomføre og evaluere elev- og klassesamtaler
- kan bruke kunnskap om hva som kjennetegner ulike tekster og sjangrer i arbeid med muntlige, skriftlige og multimodale tekster i ulike medier

- kan bruke ulike metoder i den videre lese- og skriveopplæringen og tilpasse opplæringen for elever med ulik bakgrunn og varierende ferdigheter i norsk
- kan kartlegge og vurdere lese- og skriveferdigheter og gi læringsfremmende respons til elever på mellomtrinnet
- kan vurdere ulike norskfaglige læremidler, digitale og andre, for elever på mellomtrinnet
- kan gjenkjenne tegn på lese-, skrive- og språkvansker
- mestrer skriftlig nynorsk og bokmål og kan undervise elever i begge målformer

Generell kompetanse

Studenten

- kan legge til rette for at elevene utvikler og videreutvikler grunnleggende språkferdigheter og blir tekstkyndige språkbrukere som kan delta aktivt i klasserommet og på andre sosiale arenaer
- kan planlegge og gjennomføre norskundervisning i sentrale litterære emner, skriving, lesing og muntlige ferdigheter og gjøre greie for elevtilpassete fagdidaktiske valg
- kan vurdere egen praksis med gjeldende læreplaner, fagkunnskap og fagdidaktisk innsikt som grunnlag

Innhold

Sentralt i emnet er hvordan alle fag kan åpne for mangfold og tilpassing av skriving, lesing og muntlig språkarbeid i 5. – 7. klasse og i ungdomstrinnet. Bruk av digitale læringsverktøy tematiseres. Kunnskap om skrive-, lese- og språkvansker, om kartlegging, tekstanalyse og vurdering legger grunnlag for god oppfølging av elevenes faglige utvikling. Arbeid med litteratur på mellomtrinn og ungdomstrinn blir behandlet.

Estetiske arbeidsmåter i emnet er skriveøvelser, språkforming og dramaøvelser.

Arbeidskrav

Arbeidskravene må være godkjent for at studentene skal kunne avlegge eksamen i norsk. Se fagplandelen ovenfor for nærmere informasjon om krav til innlevering og vilkår ved manglende innlevering.

Skriving og lesing i alle fag

Flerfaglig skriftlig oppgave i gruppe om skriving og lesing i alle fag. Oppgaven blir spesifisert før oppstart av emne 3. Dersom arbeidskravet ikke blir godkjent, får studentene en ny frist til å levere et nytt forbedret arbeidskrav én gang.

Arbeidskravet inngår også i den skriftlige digitale arbeidsmappen i norskfaget, jf. neste punkt.

Skriftlig digital arbeidsmappe

Arbeidsmappen gir tekstgrunnlag for den skriftlige digitale vurderingsmappen til eksamen. Til denne mappen hører fire akademiske tekster.

Fire individuelle fagtekster, minst to av dem på nynorsk, på mellom 1500 og 2200 ord etter nærmere retningslinjer i dokument om skriftlig vurderingsmappe. Tema for tekstene er barne- og ungdomslitteratur, analyse av digitale læremidler knyttet til norskfaget, vurdering (jf. flerfaglig arbeidskrav) og elevtekstanalyse.

Formålet med arbeidskravene er å arbeide jevnt med utvikling av akademisk skrivekompetanse og å reflektere over aktuelt fagstoff.

Fristene for innlevering er definert i undervisningsplanen.

Litterær samtale

Gruppesamtale på om lag 15 minutter om skjønnlitteratur og sakprosa for barn og arbeid med litteratur i klasserommet. Formålet med arbeidskravet er å vise god kjennskap til tekstpensum i barne- og ungdomslitteratur, evne til refleksjon over litteraturen og arbeid med denne i klasserommet, samt å styrke kompetansen i bruk av litterær samtale.

Vurdering

Eksamensform

Deleksamen 1: Individuell skriftlig mappeeksamen.

Studentene velger to tekster fra arbeidsmappen (se under arbeidskrav over) etter nærmere retningslinjer i undervisningsplanen. I tillegg skriver de en tekst på ca. 900 ord, der de blant annet grunngir valg av tekster til vurderingsmappen. Denne teksten inngår i vurderingsmappen sammen med de valgte tekstene.

Studenter som uten gyldig grunn ikke har lagt inn tekster innen fristene i arbeidsmappen, får ikke levere vurderingsmappe, og alle tekstene i arbeidsmappen må være vurdert til godkjent for at studenten skal få levere vurderingsmappen.

Målform: Nynorsk og bokmål

Deleksamen 2: Individuell skriftlig hjemmeeksamen, 3 dager.

Målform: Valgfritt

Hjelpemiddel til eksamen

Alle hjelpemidler kan brukes.

Sensorordning

Intern og ekstern sensor. En tilsynssensor er tilknyttet emnet etter retningslinjene for oppnevning og bruk av sensorer ved Steinerhøyskolen.

Vurderingsuttrykk

Det blir gitt gradert karakter A-F, der A-E er bestått og F er ikke bestått.

Ny/utsatt eksamen

Dersom studenten har strøket, kan han levere utbedret vurderingsmappe til ny eksamen. Også den skriftlige oppgaven der det gjøres greie for endringene i tekstene i vurderingsmappen, må bearbeides.

Pensum

Teoripensum

Arnesen, T. (2011). Det andre perspektivet. Om skriving i naturfag og affektiv mobilisering. I J. Smidt, R. Solheim og A.J. Aasen (red.), *På sporet av god skriveopplæring*. Trondheim: Tapir akademisk Forlag (11 s.)

Birkeland, T. & Mjør, I. (2012). *Barnelitteratur – sjangrar og teksttypar* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. Utdrag: Kap. 1, 3, 7 og 8. (76 s.).

Hennig, Åsmund (2010). *Litterær forståelse. Innføring i litteraturdidaktikk*. Oslo: Gyldendal akademisk Forlag. Utdrag: kap.13 og s.263-272 (35 s.).

Haanes, I.R. (2009). Respons. I: Smidt, J. (red.). *Norskdidaktikk – ei grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget. (s. 356 – 368). (12 s.).

Haanes, I.R. (2009). Vurdering. I: Smidt, J. (red.). *Norskdidaktikk – ei grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget. (s. 368 – 379). (11 s.).

Jansson, B. K. & Traavik, H. (2014). *Norskboka 2*. Oslo: Universitetsforlaget Utdrag: Kap. 4-14. (217 s.).

Sjøhelle, D.K. (2009). Kreativt arbeid med litteratur. I: Smidt, J. (red.). *Norskdidaktikk – ei grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget. (s. 279 – 287). (8 s.).

Skardhamar, A.-K. (2005). *Kunsten å lese skjønnlitteratur*. Oslo: Universitetsforlaget. Utdrag: s. 49-90 (41 s.).

Skardhamar, A.-K. (2011). Å lese oppmerksomt. I *Litteraturundervisning – teori og praksis*. Oslo: Universitetsforlaget (28 s.).

Skjelbred, D. (2014). *Elevens tekst* (4. utg.) Oslo: Cappelen Damm Akademisk. Utdrag: Kap. 4-8. (87 s.).

Smidt, J. (red.) (2009). *Norskdidaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget. Utdrag: s.155-179, 198-206, 279-323, 356-378, 430-440 (108 s.).

Smidt, J. (2009), Perspektiv på språk og kultur. I: Smidt, J. (red.). *Norskdidaktikk – ei grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget. (s.155 – 179). (24s.).

Solheim, R. (2009). Å arbeide med og på nynorsk. I: Smidt, J. (red.). *Norskdidaktikk – ei grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget. (s. 198 – 206). (8 s.).

Stabel, A-M (2018). *Kompendium med artikler fra Tidsskriftet Steinerskolen om teaterarbeidet i Steinerskolene*. Steinerhøyskolen. (31 s.).

- Ledsaak, S. (1960) Om julespill og barneteater. I *Ny skole, 1960, nr.4* (4 sider).
- Lindholm, D. (1965). Teater med barn. I. *Steinerskolen, 1965, nr. 3.* (4 sider).
- Stockmar, I. (2005). Teatret som essensen af steinerpædagogikken. I *Steinerskolen 2005., nr 2.* (7 sider).
- Mjøen, T. (2005). Å skue spiller – noen tanker om skuespill i Steinerskolen. I *Steinerskolen 2005, nr. 2.* (6 sider).
- Tronsmo, E. (2010). Gjenskinnet fra scenelampen – Noen tanker om skuespillets betydning for barnets empatiutvikling. I *Steinerskolen, 2010, nr. 4.* (2 sider).
- Lauvstad, M. (2012). Å forbinde seg med nået. Steinerpedagogisk praksis med fokus på ungdomstrinnet. I *Tidsskriftet Steinerskolen 2012, nr. 1.* (4 sider)

- Christensen, J. (2013). Teatret som læringsarena. I *Tidsskriftet Steinerskolen* 2013, nr. 2. (4 sider).

Sæbø, A. B. (2016). *Drama som læringsform*. Oslo: Universitetsforlaget. Utdrag: Kap. 1. s. 15 – 23 og kap. 4. s.47 – 72 (33 s.).

Wicklund, B. (2011). Hvordan kan vi lære elever å skrive fortellinger? I J. Smidt, R. Solheim og A.J. Aasen (red.), *På sporet av god skriveopplæring*. Trondheim: Tapir akademisk Forlag. (14 s.).

Teoripensum, totalt: 744 sider.

Tekstpensum

Minst 15 dikt av ulike forfattere, eldre og nyere, norske og gjendiktete

Åtte barne- og ungdomsbøker, minst tre på hver målform, og disse kriteriene skal være oppfylt:

- Nyere barne-/ungdomslitteratur
- Migrasjonslitteratur
- Oversatt litteratur
- Klassiker
- Serielitteratur
- Sakprosa for barn

Et utvalg på åtte noveller og fortellinger med historisk profil, og disse kriteriene skal være oppfylt:

- En svensk fortelling eller novelle
- En dansk fortelling eller novelle
- To kunsteventyr

Et utvalg på to filmatiserte eller digitaliserte tekster

To elevtekster skrevet av elever på mellomtrinnet – en sakprosa tekst og en fortelling

To lærebok-/læremiddeltekster

Referanselitteratur

Læreplan for steinerskolen, Norsk <http://www.steinerskole.no/wp-content/uploads/2015/09/Læreplan-for-steinerskolene-2007-grunnskolen>

Læreplan i norsk. <http://www.udir.no/kl06/NOR1-05>

Bokmålsordboka og Nynorskordboka på nett: <http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>

Birkeland, T., Risa, G. & Vold, K. B. (2005). *Norsk barnelitteraturhistorie*. Oslo: Samlaget

Pettersen, T. (2015). *Skriv. Fra idé til fagoppgave*. Oslo: Gyldendal.